

Par 2. februāri kā atceres dienu Latvijas medicīnas augstskolas vēsturē

Arnīs Vīksna¹, Māris Baltiņš²

¹ *Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs,*

² *Valsts valodas centrs*

Ievads. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas un Rīgas Medicīnas institūta (RMI) pārdēvēšanas par Latvijas Medicīnas akadēmiju (LMA) 1990. gadā sākās visai sarežģīts pārveides process augstskolas dzīvē, ko raksturoja ne tikai nosaukuma maiņa, bet arī jauns rektors un prorektori, Ārstu kvalifikācijas celšanas fakultātes un Pediatrijas fakultātes likvidēšana, CZPL sairšana, Senāta izveidošana, zinātnisko grādu nostrificēšana utt. Līdztekus Latvijā norisa profesionālo asociāciju veidošanās, ģimenes ārsta institūcijas tapšana, tika atjaunots ārstu žurnāls, sākās cīņa par ārstu sertifikācijas monopoli. Izskanēja arī aicinājums LMA atgriezties Latvijas Universitātes (LU) sastāvā, kurai tieši šai laikā, 1994. gada 28. septembrī, tika atzīmēta 75 gadu jubileja. Medicīnas augstskolas 75 gadu jubileja tika svinēta vēlāk, 1995. gada 2. februārī. Pēc tam 2. februāra atzīmēšana sāka pārvērsties tradīcijā.

Darba mērķis: noskaidrot piemērotāko datumu Latvijas Medicīnas augstskolas jubileju un atceres dienu atzīmēšanai.

Materiāls un metodes. Izmantoti Latvijas Valsts vēstures arhīva (LVVA) dokumenti (7427. f.), 1919. un 1920. gada periodika, P. Dāles pārskats par Latvijas Augstskolas (KA) pirmo gadu (1921), laikraksta "Pulss" 1990.–1995. gada komplekts, kā arī Jāņa Lediņa (1900–1989) atmiņas, pierakstītas 1979. gadā. Lietota avotu kritikas metode.

Rezultāti. Latvijas Augstskola tika nodibināta padomju laikā ar valdības dekrētu 1919. gada 8. februārī, bet 7. martā tās padome nolēma organizēt medicīnas nodaļu (fakultāti). Darbu uzticēja anatomam profesoram Alfrēdam Zommeram (1858–1939), kas tā sākumu noteica 30. aprīlī. Līdz 22. maijam, kad padomju vara Rīgā krita, viņš nolasīja vairākas lekcijas Ķīmijas fakultātes ēkā Kronvalda bulvārī 4 un vadīja nodarbības Rīgas pilsētas 1. slimnīcas morgā. Pēc valsts varas maiņas, Latvijas valdība 2. augustā izdeva rīkojumu par LA Organizācijas komisijas izveidošanu, kuras pirmajā sēdē 8. augustā A. Zommers tika pieaicināts kā "jaundibināmās Medicīnas fakultātes eksperts". Drīz pēc tam A. Zommers atgriezās Tartu, bet par Medicīnas fakultātes "priekšstāvi" (pagaidu dekānu) kļuva farmaceits profesors Eduards Zariņš (1876–1947). Medicīnas fakultātes apakškomisijas pirmā sēde notika 28. augustā, bet piektā sēdē 11. septembrī tika definēta par Medicīnas fakultātes pirmo oficiālo sēdi. Kopā ar LA, kā tās sastāvdaļa, Medicīnas fakultāte tika atklāta 28. septembrī, pēc Bermonta sakāves 17. novembrī tika nolemts mācības sākt 22. novembrī vispārīzglītojošos priekšmetos, pagaidām bez anatomijas un fizioloģijas. Savu pirmo lekciju anatomijā no Zviedrijas ataicinātais profesors Gastons Bakmanis (1883–1964) nolasīja 1920. gada 2. februārī.

Pamatojot 2. februāri kā 75 gadu jubilejas dienu 1995. gadā, tika norādīts, ka G. Bakmaņa pirmā lekcija ir "augstākās medicīniskās izglītības faktiskais sākums" (Pulss, 1994, apr. II, 1. lpp.), "Medicīnas fakultātes istā dzimšanas diena" (Pulss, 1994, okt. I, 5. lpp.), ar to sāktas "medicīnas studijas šī vārda istajā nozīmē" (Pulss, 1995, febr. I, 14. lpp.). Vēlāk to nepamatoti sāka saukt par anatomikuma dibināšanas dienu. Taču G. Bakmanis pirmo lekciju nolasīja Ķīmijas fakultātes ēkā un praktiskos darbus vadīja 1. slimnīcā (tāpat kā viņa priekšgājējs A. Zommers), jo anatomikums pēc remonta un pārbūves ēkā Kronvalda bulvārī 9 tika ierīkots 1920. gada septembrī un praktisko darbu veikšanai pielāgots 1921. gada martā, bet Anatomijas katedras štats apstiprināts 1921. gada 7. janvārī.

Secinājums. Izvēloties konkrētu svinību datumu, nepieciešama rūpīga un kritiska argumentācija.